

Samfunn Klimaforskning

Vokter sine ord

Klimaforskerne er blitt sin egen vaktbikkje, viser ny studie.

Maren Næss Olsen og Ellen Lande Gossner (illustrasjon)

– **Vi vet at** alt vi sier blir fanget opp, endevendt og tolket med en bakenforliggende agenda, sier klimaforsker Helge Drange.

Han er professor i klimamodellering ved Universitetet i Bergen og Bjerknessenteret for klimaforskning, og en ivrig formidler av klimaforskning i mediene.

Men dét kan være en påkjenning.

– Jeg tror ikke det passer for alle mennesketyper å være i mediene som klimaforsker. En del trekker seg ut av debatten fordi de blir forbauset av de voldsomme angrepene – særlig i kommentarfeltene. De kommentarene har jeg helt sluttet å lese, sier Drange.

Forskere på vakt. Organiserte klimaskeptikere er få, men har til tider fått stort gjennomslag. De har gjort klimadebatten høyeksplosiv, og klimaforskningen omstridt. Høsten 2011 publiserte Morgenbladet en artikkelserie om hvordan verdens ledende klimaforskere blir utsatt for velorganiserte svertekampanjer fra klimaskeptikere, der de anklages for svin-del, mafiavirksomhet og konspirasjon. Amerikanske og australske klimaforskere

er dessuten blitt utsatt for alvorlige trusler.

Nå viser ny norsk forskning at presset fra såkalte klimaskeptikere får norske klimaforskere til å formulere seg i overkant forsiktig når de skal formidle forskningsresultater i mediene.

– Forskerne jeg intervjuet har en bevissthet om at det sitter folk der ute klare til å ta dem for hvert minste feiltrinn. De er hele tiden på vakt, og i stor grad sin egen vaktbikkje. Dette påvirker formidlingsarbeidet ganske mye, sier Sunniva Tøsse.

Man må alltid tenke at det man sier kan bli oppfattet i verste mening.

SUNNIVA TØSSE, FORSKER PÅ HOLDNINGER TIL KLIMAFORSKNING

Hun har dybdeintervjuet norske klimaforskere og forskningsledere til sin doktorgradsavhandling, som er en del av forskningsprosjektet *Preparing for a rainy day: Configuring climate science for*

future society ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Totalt er 16 forskere intervjuet.

Tøsse mener skeptikernes stadige angrep danner et bakteppe som gjør det vanskeligere for forskerne å snakke fritt og åpent, selv i lukkede fora.

– Uansett hvilken sammenheng forskerne er i, kan det tenkes at noen twitrer eller legger ut et referat. Man må alltid tenke at det man sier kan bli oppfattet i verste mening. Hvis man er uforsiktig, kan det bli skandale, sier hun.

Internasjonal bevegelse. I Norge er klimaskeptikere blant annet representert ved organisasjonen Klimarealistene. Når klimaforskere uttaler seg i mediene, kan de regne med skarpe motinnlegg fra skeptikere, både i kommentarfelt og i form av kronikker.

– Forskerne føler at det blir satt spørsmålstegn ved om de driver med ordentlig forskning, og må forklare og forsvare hvorfor de gjør det. De opplever det som forholdsvis ubehagelig, og er bekymret for at det skal ødelegge for formidlingen og forvirre folk, sier Tøsse.

– Det blir til at forskerne må bruke

Krever handling mot Klimarealistene

Organisasjonen Concerned Scientists Norway vil ha tiltak mot «spredning av propaganda» i universitetslokaler.

Maren Næss Olsen

Organisasjonen samler vitenskapsfolk med ulik faglig bakgrunn som ønsker å jobbe for en bærekraftig utvikling.

Før jul sendte styreleder Beate Sjøfjell brev til Kunnskapsdepartementet, Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen. I brevet uttrykker hun misnøye med at klimaskeptikerorganisasjonen Klimarealistene bruker UiOs lokaler til å spre feilinformasjon.

«Vi er bekymret for at universitetene (om enn ufrivillig) låner legitimitet til 'klimarealistene' og deres undergraving av grunnlaget for nødvendige tiltak for å begrense klimaendringene,» står det i brevet.

– Det vi vil, er at universitetsledelsen skal komme på banen mot spredningen av det som fra forskerhold regnes som ren desinformasjon. Vi vil at de skal se ansvaret de har for at universitetets navn og lokaler ikke blir misbrukt, utdypes Sjøfjell,

som selv er jussprofessor ved Universitetet i Oslo.

Informasjonskamp. Klimarealistene kjemper en informasjonskamp mot de etablerte klimaforskernes konklusjoner. Foreningen distribuerte i januar i fjor heftet «Naturen – ikke menneskene – styrer jordens klima!» til alle landets videregående skoler, samt en rekke biblioteker. Klimarealistene avholder jevnlig informasjonsmøter i Universitetet i Oslos lokaler på Karl Johans gate i Oslo, der de legger frem sine alternative klimaforklaringer.

– Dette bidrar til at folk kan få inntrykk

av at universitetet står bak, sier Sjøfjell.

Hun ser for seg at Universitetet i Oslo tar initiativ til en workshop der klimaskeptikernes påstander og metoder gjennomgås av andre forskere med naturvitenskapelig kompetanse.

Rasmus Benestad, klimaforsker ved Meteorologisk institutt og styremedlem i Concerned Scientists Norway, utdypes:

– Det er en kamp om informasjon. Her kan vi gjøre det rette. Vitenskapen har perfekte verktøy for å belyse denne typen uenigheter basert på analyse og real kunnskap. Klimarealistene må ha materiale å bygge på for å komme frem til svarene sine, som kan analyseres. Hvis

Klimaskeptikerne forlanger at klimaforskerne skal være åpne. Da må klimaskeptikerne også kunne dele sin kildekode og sine data.

RASMUS BENESTAD, CONCERNED SCIENTISTS NORWAY

det de påstår holder vann, er ingenting bedre. Men hvis det de sier er helt feil, og man kan belyse dette gjennom alle ledd, fra måledata til endelig svar, bør det få konsekvenser.

– Er dette realistisk?

– I vitenskapelige kretser er dette realistisk. Klimaskeptikerne har forlangt at

klimaforskerne skal være åpne. Da må klimaskeptikerne også kunne dele sin kildekode og sine data, sier Benestad.

Han beskriver informasjonsflyten i dagens samfunn som «fullstendig ville Vesten uten sheriff», og mener universitetene bør bidra til å rydde opp i mengdene av feilinformasjon.

– Er ikke universitetene fyrtårn for å tilføre samfunnet kunnskap?

– Klimarealistene bruker Universitetet til å spre propaganda, sier Benestad.

Stiller seg positive. Ole Henrik Ellestad, leder av Klimarealistene og tidligere professor II i kjemi ved Universitetet i Oslo, humrer av å bli anklaget for å drive med feilinformasjon og propaganda.

– Nå er det da slik at kloden har hatt klimavariasjoner gjennom millioner og milliarder av år som er mye større enn de vi ser i dag. Vi klimarealister og de som er skeptiske til FNs klimapanel (IPCC)s teori forfekter jo ikke noe annet enn at naturlige

mye tid på å tilbakevise feilaktige påstander, og forklare at de er seriøse forskere.

For å forsvare seg mot angrep fra klimaskeptikere har forskerne utviklet strategier der de markerer at det er et tydelig skille mellom klimaforskere og de som ikke er klimaforskere, og dermed ikke eksperter på klima.

– Forskerne må forklare hvorfor kritikerne ikke er kompetente til å kritisere dem. Det er et ledd i opplysningsstrategien deres. Forskerne må få ut budskapet om at de som uttaler seg kritisk ikke er klimaforskere, og forklare forskjellen, sier Tøsse.

Uheldig dynamikk. – De som har tatt på seg jobben med å drive formidling av klimaforskning fortjener ekstra honnør, sier Knut H. Sørensen, professor ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier ved NTNU, og prosjektleder for klimatilpassningsprosjektet, som er finansiert av Norges forskningsråd.

Han beskriver en situasjon der klimaforskere stemples som syndebukker på internett, utsettes for grove personangrep, og iblant knyttes til omfattende

►►►

klimavariasjoner har en vesentlig større betydning enn det IPCC hevder, sier han.

– *Concerned Scientists Norway* ønsker seg en workshop der klimaskeptikernes påstander og metoder gjennomgås av forskere. Hva synes du om den ideen?

– Vi holder jo foredrag om våre teorier, og de som er sentrale i å forsvare IPCC ønsker ikke å holde foredrag i samme fora som oss. Så dette er vi veldig positive til. Det vi står for, er en internasjonal vitenskapelig skoleretning. Vi forfekter det internasjonale forskere har arbeidet med i flere hundre år, sier Ellestad.

mno@morgenbladet.no

► Vokter sine ord

konspirasjonsteorier.

– Hvis man ser på alt grumset, er det nesten til å bli mørkredd av. Det er utrolig mange merkelige fortolkninger av virkeligheten som ender i grove personangrep, sier professoren.

– Hva gjør dette med forskernes formidling?

– De blir mer forsiktige enn de burde være, nettopp fordi de legger så stor vekt på å være uangripelige. Det er en veldig uheldig dynamikk, som bidrar til at det blir gjort mindre med klimaproblemet enn det burde, sier Sørensen.

Den uttalte klimaskepsisen i Norges befolkning er relativt liten. Sørensen tror likevel klimaskeptikernes aktivitet har påvirket debatten, og bidratt til å skape et inntrykk i befolkningen av at det som skjer med klimaet ikke er så farlig – til tross for overveldende bevis fra forskerhold om at menneskelig aktivitet er i ferd med å forandre verdens klima.

– Dette spiller sammen med utydeligheten i det politiske systemet. I fokusgruppeintervjuer med et tverrsnitt av befolkningen sa flere til oss at «hvis det var så alvorlig som klimaforskerne sa, ville politikerne gjort noe,» sier han.

Sørensen mener mediene også har bidratt til å skape forvirring og handlingslammelse rundt klimaproblemet.

– Det var lenge sånn at man skulle ha en «balansert» dekning av klimaspørsmålet. Dermed fikk de få klimaskeptikerne uforholdsmessig mye plass i mediene. Det henger fortsatt i, sier han.

Worst case-scenarier. Den såkalte Climategate-saken fra 2009, da hackere brøt seg inn på e-postserveren til

Jeg tror flere vegrer seg og holder kjeft nå enn for få år siden. Ting surnet mellom 2007 og 2009.

HELGE DRANGE, KLIMAFORSKER

University of East Anglias klimaforskere, var klimaskeptikernes største pr-seier noensinne. E-postene ble spredd via klimaskeptikerblogger, og skapte overskrifter over hele verden. Et inntrykk ble spredd av at verdens klimaforskere drev med juks og konspirasjon – selv om

anklagene mot forskerne siden ble tilbakevist i fem uavhengige granskninger.

– Jeg tror flere vegrer seg og holder kjeft nå enn for få år siden. Ting surnet mellom 2007 og 2009, sier klimaforsker Helge Drange.

Han har lang erfaring i å bli skjelt ut i

grove ordelag av klimaskeptikere, særlig på internett.

– Men for yngre forskere med mindre livserfaring kan det være veldig vanskelig å bli økset ned, særlig av middelaldrende og eldre menn uten faglig tyngde, sier professoren.

Selv føler han et ansvar for å rette opp i noe av feilinformasjonen om klima som med ujevne mellomrom gjentas i mediene.

– Men det er så ekstremt mye lettere å starte en brann enn å slukke den. Det er et umulig prosjekt å korrigere alt. Når ting blir for graverende, eller det er for opplagt at folk har en skjult agenda, velger jeg å korrigere, sier han.

Anslagene for hvor mye temperaturen i fremtiden vil stige på kloden som følge av menneskehetens CO₂-utslipp, varierer.

– Er det risikabelt for klimaforskere å snakke om «worst case»-scenarier?

– Jeg er ikke komfortabel selv med å fronte de mest alvorlige klimaendringene hele tiden. Det gjelder å finne en balanse. Dette er langt fra enkelt, sier Drange.

Han nevner den amerikanske klimaforskeren James Hansen som eksempel på en mann som har fått svært hard medfart for å snakke høyt om de mest ekstreme konsekvensene klimaendringer kan få.

– Du skal være ekstremt tykkuhet som klimaforsker hvis du formidler et lite sannsynlig, men mulig klimascenario. Det er en stor belastning, men kanskje trenger vi de stemmene også, sier Drange.

mno@morgenbladet.no

Forsker i konspirasjonsspiral

Da psykolog Stephan Lewandowsky publiserte forskning om konspiratorisk tenkning blant klimaskeptikere, ble han selv dratt inn i konspirasjonen – og fikk nytt forskningsmateriale.

Maren Næss Olsen

I Lewandowskys første studie fylte mer enn 1000 besøkende på vitenskapsblogger ut et spørreskjema om hva de tenkte om en rekke vitenskapelige spørsmål og konspirasjonsteorier, for eksempel at prinsesse Dianas død ikke var en ulykke, samt hva de mente om klimaforskning.

Resultatene av studien ble publisert i tidsskriftet Psychological Science i fjor. De viste en sammenheng mellom de som trodde på én eller flere konspirasjonsteorier, og de som avviste funnene fra klimaforskning og andre typer forskning. Klimaskeptikere tvilte for eksempel oftere på forskningsfunn som viser at røyking forårsaker kreft, enn respondentene som hadde tiltro til klimaforskningen.

– Dette var overhodet ikke overraskende for meg eller noen andre som har fulgt med på dette på internett. Konspirasjonsteorier er en stor del av all vitenskapsfornektelse, ikke bare

klimafornektelse, sier Lewandowsky til Morgenbladet.

Professoren som i en årrekke har forsket på hvordan mennesker husker og tenker, ble derimot overrasket over responsen på studien.

– Jeg ventet ikke at anklagene skulle være så voldsomme, og at folk skulle lage nye konspirasjonsteorier. Anklagene var så søkte at vi ikke kunne tro hva vi så, sier han.

Sterke anklager. Da Lewandowskys studie ble publisert, møtte han nemlig skarpe beskyldninger fra klimaskeptiske bloggere. De anklaget ham for «forfalskning» av forskningsdataene. En blogger mente at såkalte «warmists» (skeptikersjargong for tilhengere av teorien om global oppvarming) som latet som de var klimaskeptikere hadde besvart undersøkelsen for å skade klimaskeptikere.

Skeptikerne lanserte blant annet en teori om at Lewandowsky ikke hadde kontaktet «ekte skeptikere,» og at han

Ikke overrasket: – Konspirasjonsteorier er en stor del av all vitenskapsfornektelse, ikke bare klimafornektelse, mener psykolog Stephan Lewandowsky.

deretter hadde løyet om det. Flere klimaskeptikere klaget til University of Western Australia, der Lewandowsky jobber, med krav om å få utlevert e-postene hans. Konspirasjonsteorien vokste i omfang, og artikkelforfatterne ble etter hvert knyttet til global aktivisme, samt regjeringens påståtte forsøk på å sensurere klimaskeptikere – noe som passer godt inn i teorien om at klimaendringer bare er svindel.

– Jeg klager ikke, for det som skjedde er veldig interessant, og nyttig for å forstå disse mekanismene, sier Lewandowsky.

Responsen fra klimaskeptikerne fikk forskeren til å ta fatt på en ny studie, der

han studerer den konspiratoriske responsen på sin første studie.

Bloggosfærens reaksjoner «illustrerer den mulige rollen konspiratorisk tenkning spiller i vitenskapsfornektelse», skriver han i den ferske artikkelen «Recursive fury: Conspiracist ideation in the blogosphere in response to research on conspiracist ideation,» som snart publiseres i tidsskriftet Frontiers in Psychology.

Poengløs dialog. – Det denne artikkelen bringer til torgs, er en voksende bevissthet om at mye klimafornektelse ikke er helt rasjonell. Enkelte av de involverte har ganske bisarre resonnementer, utdyper Lewandowsky.

I artikkelen skriver han videre at det neppe er noe poeng i at forskere går i direkte dialog med klimaskeptikerbloggerne, som uansett befinner seg innenfor et lukket ekkokammer, og er immune mot motargumenter.

– Det øyeblikket du går i dialog med dem, har de vunnet, fordi det hele ser ut som en vitenskapelig debatt, sier Lewandowsky.

mno@morgenbladet.no